

M. SILVIN

„TAISTELULIITON” PÄIVINÄ

Vladimir Iljitš kävi ryhmämme kokouksissa, joissa keskustelimme työkokemuksestamme, ja kohta kehotti meitä tutkimaan teoreettisia kysymyksiä esitelmien tai referaattien muodossa, joita kerhon jäsenet pitäisivät vuorojärjestyksessä. Ensimmäisen selostuksen pyysin minä.

— Entä, mitä aihetta te suosittelette? — kysyin.

Vladimir Iljitš ehdotti hiljattain ilmestynyttä V. V. (Vorontsovin) kirjasta „Suuntiamme”, ja minä kävin käsiksi siihen. Referaatista tuli, mikäli nyt muistan pureva, mutta sisällöltään köyhä. Pidin sen asunnossani. Läsnä paitsi Vladimir Iljitšiä olivat myös Kržižanovski, Starkov, Vanejev ja H. B. Krasin. Koska selostukseni oli ilmeisen puutteellinen, ei sen johdosta erikoista keskustelua tai mielipiteiden vaihtoa virinnyt. Kaikki olivat vaiti ja tunsivat olonsa epämukavaksi, mutta enemmän kuin toiset oli tyrmistynyt itse selostuksen tekijä, sillä referaatti tyyten epäonnistui, ja niinpä kun väki oli hajaantunut, revin sen epätoivoisiani pieniksi palasiksi.

H. B. Krasinia pidettiin epävirallisena kerhon johtajana. Hän päättikin pelastaa tilanteen, ehdottaen seuraavaksi tilaisuudeksi oman referaatinsa markkinakysymyksestä. Vladimir Iljitš, jonka salkusta olisi nähtävästi löytynyt montakin referaattia, oli viekaasti vaiti. Hän halusi ensin nähtävästi tietää, kenen kanssa oli tekemisissä.

Kokous pidettiin S. I. Radtšenkon asunnossa. Hän oli mennyt naimisiin ja hankkinut oman erillisen asunnon Peskissä. Väkeä kokoontui aika paljon. Vanhojen tuttavien lisäksi läsnä oli tuntemattomiakin henkilöitä. Vladimir Iljitš istui syrjässä ikkunan luona, loitolla suuresta teepöydästä, jonka ääressä istui selostaja ja monet meistä. Krasin oli huono puhuja ja luki vihkosta; se oli noin neljännesarkin kokoinen, keskeltä taivutettu kahtia niin, että

puoli sivua oli jätetty puhtaaksi. Vladimir Iljitš oli edeltäkäsin tutustunut referaattiin ja kirjoittanut sivujen reunoihin vasta- väitteensä. Sellaisena vihko oli kiertänyt kaikkien käsissä ja me olimme lukeneet sekä väitteet että vastaväitteet. Mutta Vladimir Iljitšin puhe referaatin asenteita vastaan oli paljon täydellisempi. Hän puhui kauan hänelle luonteenomaisella taidolla koettaen olla loukkaamatta referaatin pitäjää, mutta viimeainittu tunsu kuitenkin itsensä löylytetyksi, samoin kuin me muutkin. Vladimir Iljitšin puhetta olisi voitu nimittää ohjelmaksi. Ilman mitään tilastonumeroita ja viittauksia Marxiin hän lausui, että on oltava realistisesti ja pidettävä lähtökohtana todellisuutemme tutkimista eikä kaavoja. Hän loihitti selvän kuvan maan taloudellisesta kehityksestä ja kapitalismin tuotannon kasvusta, mikä tapahtuu nimenomaan talonpoikain häviöön joutumisen ja kerrostumisen pohjalla, siten, että rahatalous syrjäyttää luontaistalouden.

Kaikkia näitä mietelmiä Vladimir Iljitš kehitteli myöhemmin seikkaperäisesti ja ovat nyt yleisesti tunnettuja, mutta silloin ne kuulostivat uutuudelta.

„Siinä on meidän johtajamme ja teoreetikkomme, hänen kanssaan emme joudu hätään”,— näin ajatteli jokainen, ja me olimme kovasti iloisia siitä, että tämä selväjärkkinen persoonallisuus kuului nimenomaan meidän kerhoomme, meidän järjestöömme. Väittelyjen jatkamiseksi päätettiin järjestää vielä yksi tilaisuus. Krasin yritti panna vastaan, mutta häntä ei enää kuunneltu. Krasinin johtoasema romahti.

Tämän väittelyn jälkeen aloin käydä yhä useammin Vladimir Iljitšin luona hänen asunnossaan Malyi Kazatšin poikkikadulla, talossa № 7, jonne hän hiljan oli muuttanut ja jossa asui keväseen 1895. Hänen tavaton älynsä, laajat tietonsa ja voimakas luonteensa vaikuttivat minuun kunnioitusta herättävästi. Katsoin häneen alhaalta ylös. Tunsin Leninissä valtavan innoittavan voiman sitä asiaa varten, jolle halusin omistaa elämäni, ja olin hänelle kaikessa uskollinen. Hän tunsu sen ja piti arvossa uskollisuuttani vastaten siihen luottamuksella vallankumouksellisissa asioissa ja suhtautuen ystävällisellä suopeudella moniin minun suurempiin ja pienempiin heikkouksiini. Hän oli harvinaisen suuripiirteinen mies, suopea keskustelukumppani, uskollinen toveri, yksinkertainen ja suorapiirteinen henkilökohtaisissa suhteissa, luontevan iloinen toveriansa seurassa, kun kokoonnuttiin toisinaan pitämään huvia. Näin häntä pari kertaa Pietarissa ja monia kertoja kotona ja karkotuksella ollessa läheisten ystävien seurassa kotioloissa. Aivan toisenlainen hän oli poliitikkona: keskittynyt, peräänantamaton, ankan jyrkkä, eikä mikään tunneherkkä.

— Vallankumous ei ole leikintekoa,— puhui hän,— siinä ei ole paikkaa poroporvarillisille mietteille.

Hän oli suoraluontoinen mies, jolle oli vierasta kaikenlainen teeskentely, kaunistelu tai pöyhkeily. Hän puhui ja kirjoitti työläisille omalla tavallisella kielellään, muuttamatta sitä yksinkertaisen kansan puheen tapaiseksi. Siinä ei ollut sitä vulgääriä mukautuvaisuutta „alimpiin”, tyhjää populärisointia ajatustensa esittämisessä muka helpotajaisuuden vuoksi, mikä oli huomattavissa eräillä tovereilla.

Hän ei ollut kuivankarski kirjanoppinut eikä itseensä sulkeutunut erakko, vaan piti ihmisistä, piti elämästä ja sen iloista, mutta tärkeimpänä hän piti kuitenkin taistelua ja pyrkimystä voittoon. Hän omisti koko elämänsä vallankumoukselle. Hänellä ei ollut muita intressejä, muuta elämää kuin se, mikä liittyi vallankumoukseen, Vladimir Iljitš ei pitänyt sellaisista ihmisistä, jotka tultuaan vallankumousliikkeeseen eivät omistautuneet sille kokonaan, eivät katkaisseet lopullisesti välejään proletariaatille vihamielisiin luokkiin. Ammattivallankumouksellista hän piti paremmissa arvossa kuin ketään muuta marxilaista.

Siihen aikaan ilmestyi narodnikkien aikakauslehdissä varsinkin „Russkoje Bogatstvossa” toinen toisensa perään eri kirjoittajain artikkeleja ja eniten Mihailovskin kirjoituksia marxilaisuutta ja marxilaisia vastaan. Kaikki me aloimme pyytää Vladimir Iljitšiä vastaamaan niihin ja lupasimme tehdä kaikkemme monistaaksemme hänen kirjoituksensa vaikkapa hektografilla, jotta se leviäisi mahdollisimman laajalle pienen kerhomme rajojen ulkopuolelle. Vladimir Iljitš kävi käsiksi työhön, ja keväällä 1894 kirja „Mitä ovat „kansan ystävät” ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan?” oli valmis. Työ sujui häneltä nopeasti. „Mihailovskin” hän lopetti jo huhtikuussa. Mitään kollektiivista lukemista sille ei järjestetty tai ainakaan minä sitä en muista. Minä henkilökohtaisesti luin sen vähän kerrallaan jo käsikirjoituksena tekijän luona, kotona. Ensimmäisen vihkon painattamisen järjesti Radtšenko. Kuka sen nimenomaan painoi, sitä en tiedä. Hektografilla painetut arkit toimitettiin pakkoina meille asuntoon sitä mukaa kun ne valmistuivat, ja me Vanejevin kanssa kokosimme arkit ja nidoimme kirjasiksi ja sitten Vanejev vei ne Teknologiseen instituuttiin, josta teknologitoverimme levittivät niitä. Painatusvaikeuksien vuoksi ensimmäisen julkaisun painosmäärä ei voinut ylittää 50 kappaletta. Luullakseni painatusta varten oli valmistettu vain yksi hektografimassa.

Olimme luonnollisesti hyvin ihastuneita Vladimir Iljitšin teoksesta. Vaadin, että kirjanen olisi lähetetty ehdottomasti Mihailovskille. Vladimir Iljitš huomautti sen johdosta minulle:

— En kirjoita Mihailovskia varten, vaan, ensiksikin, selittääkseni mahdollisimman laajalle lukijakunnalle, mitä on marxilaisuus ja, toiseksi, paljastaakseni narodnikkilaisuuden porvarillisen

luonteen poroporvarillisena ideologiana ja pientuottajan apolo-giana.

Toisen vihkon Vladimir Iljitš aloitti huhtikuussa myöskin Pietarissa. Kolmannen vihkon hän kirjoitti kesällä Moskovassa tai Moskovan lähistössä.

Ensimmäinen vihko tuli julkisuuteen samanaikaisesti Mosko-vassa ja Pietarissa keväällä vuonna 1894. Muutama kirjanen lähetettiin toimituksiin, muun muassa „Russkoje Bogatstvon” toimitukseen. Myyntihintaa ei oltu määrätty, vaan otettiin, kuka minkä antoi. Rahatulot siirrettiin ryhmämme kassaan, mutta ne tuskin korvasivat painatuskulunkeja. Menestys oli suuri; ensimmäinen painos levisi kuin kuumille kiville ja niin päätettiin jul-kaista toinen painos.

Vanejev ryhtyi syyskuun puolivälissä julkaisemaan kolmatta (jos kolmantena painoksena pidetään Ganšinin ja Maslennikovin moskvalaista painosta, niin sitten se oli neljäs) painosta, joka oli päivätty syyskuussa 1894 ja jossa oli merkintä „Sosialidemo-kraattisen maaseuturyhmän julkaisu”.

Toinen vihko, joka koski Južakovia, oli Vladimir Iljitšillä valmis jo toukokuussa ja sen sisältö oli meille tuttu. Kolmannen vihkon hän kirjoitti kesällä. Mutta hän tahtoi julkaista ensin nimenomaan kolmannen vihkon (Krivenkosta).

Kun olimme saaneet valmiiksi ensimmäisen vihkon neljännen painoksen (meidän, pietarilaisen kolmannen painoksen) sekä ensimmäisen ja ainoan painoksen kolmannelta vihkosta, pyy-simme Vladimir Iljitšiltä lupaa toisen osan (Južakovista) painat-tamiseen.

Mutta se oli lokakuussa 1894, ja siihen aikaan muodostuneet olosuhteet pakottivat Vladimir Iljitšin hylkäämään Južakovia koskevan vihkosen painattamisen meikäläisin painatusmene-telmin.

Kirjallinen toiminta ja siihen liittyvät huolet eivät estäneet Vladimir Iljitšiä osallistumasta järjestömme maanalaiseen toi-mintaan. Päinvastoin, hänen päähuomionsa oli keskittynyt juuri siihen.

Konspiraatiomme oli siihen aikaan kovin alkeellista. Monet meistä olivat henkilökohtaisissa ystävyys-suhteissa. Varovaisuuden vuoksi kuitenkin käytimme salanimiä: V. V. Starkov oli „Mansikka”, Zaporožets — „Gutsuli”, G. M. Kržižanovski — „Suslikki”, Vanejev — „Minin”, minä — „Požarski” jne. Nimet olivat leikillisiä eivätkä tulleet santarmien tietoon.

Mutta myöhemmin, kun 1895 siirryttiin „agitaatioon” ja jär-jestö oli jo laajentunut, kun vanhoista tovereista muodostuneen keskusryhmän rinnalle järjestyi laaja „ympäristö” — monta sivu-kerhoa propagandisteja, illegaalisen kirjallisuuden painattajia, säilyttäjiä, kuljettajia, yhteyden pitäjiä ym. — niin Vladimir Iljitš

vaati, että 1) järjestön jäsenet on jaettava ryhmiin piireittäin, 2) jäsenten tehtävät ja puoluevelvollisuudet tarkasti määritellään; 3) lopetetaan tyhjänpäiväiset käynnit toistensa luona; 4) supistetaan yksityinen kirjeenvaihto mahdollisimman vähiin, sillä ne, joiden tapana on kirjoittaa paljon ja etenkin maaseudulle, eivät voi mitenkään olla mainitsematta joko suoraan tai vihjaillen hyvistä tuttavistaan, asian kehityksestä jne.

Vladimir Iljitš laajensi omaa työtään sekä meidän kerho- toimintaamme, seurasi järjestön kasvua, muutti sen rakennetta järjestäen keskustyöryhmän ja kirjallisuusryhmän, ja suoritti piiri- jaon. Hän asetti meille kysymyksen siitä, että työmme ei ole kiinteässä yhteydessä joukkoliikkeeseen.

Meillä oli muunmuassa yhteyksiä Nevan tullin takana Semjannikovin tehtaaseen. Vuoden 1894 lopulla tai aivan vuoden 1895 alussa tällä tehtaalla oli lakko, jonka seurauksena syntyi myrskyisiä levottomuuksia. Työläiset tuhosivat tehtaan konttorin, pieksivät eräitä vanhimpia virkamiehiä, heittelivät kivillä poliisia, joka oli saapunut työläisiä taltuttamaan. Heti ensi käynnillään kerhossa lakon jälkeen (Vladimir Iljitš ohjasi itse erästä kerhoa tällä tehtaalla), hän kysyi kerhon jäseniltä, miksi nämä eivät tiedottaneet tapahtumien kypsymisestä eivätkä tiedottaneet, kun ne alkoivat. Kerholaiset antoivat yleisiä selityksiä siitä, että liikettä on ensin syvennettävä ja vasta sitten laajennettava yms. Vielä kerran löysi vahvistuksensa se seikka, että kerhossa käyvät työläiset olivat kaukana joukoista. Koottuaan aineistoa tapahtumien kulusta, Vladimir Iljitš kirjoitti lehtisen — vetoomuksen lakkolaisille, jossa oli esitetty heidän vaatimuksensa — ja meni Zaporozžetsin luo, joka myöskin ohjasi kerhoa Semjannikovin tehtaalla, neuvottelemaan lehtisen monistamismahdollisuuksista. Tällaisia mahdollisuuksia ei ollut. Asia oli kiireellinen ja niinpä he kahden kirjoittivat tekstaamalla joitakin kappaleita lentolehtisiä, jotka sitten annettiin Semjannikovin kerhon levitettäväksi. Lehtinen tietenkin myöhästyi; koko juttu oli jo päättynyt ja tehdas rauhoittunut. Lentolehtistä kuitenkin luettiin tehtaalla ääneen ja se osoittautui mielenkiintoiseksi, siitä pidettiin ja se aiheutti keskustelua.

Samoihin aikoihin ilmestyi kirjanen „Agitaatiosta”, joka herätti paljon puheita. Sen aate antoi vastauksen toimintamme kärkevimpään kysymykseen: miten on siirryttävä kerhotyöstä joukkotyöhön, millä tavalla saadaan joukot mukaan liikkeeseen!

Vladimir Iljitš oli jo asettanut kysymyksen työläisten työ- ja elinoloihin tutustumisesta joka tehtaalla. Nyt hänellä oli laadittu täydellinen „kyselylomake”, joka olisi mielenkiintoista löytää jostain vanhoista santarmien arkistoista. Tuon kyselylomakkeen koko oli enemmän kuin neljä neljännesarkkia ja kirjoitettu täyteen hänen pienellä käsialallaan. Kyselylomake oli meillä jokaisella. Lisäksi me monistimme sen ja jaoimme toisten kerhojen

propagandisteille. Olimme niin innostuneet tietojen kokoamiseen, että hylkäsimme joksikin aikaa propagandan. Vladimir Iljitš myöskin tarttui tähän asiaan innokkaasti. Joku kerhomme työläisistä, joko Selgunov tai Merkulov, kävi hänen luonaan kotona, ja Vladimir Iljitš sai hänet hieken kysymyksillään.

Työläisten elämää koskeviin, yksinkertaiselta näyttäviin kysymyksiin ei ollut niinkään helppo saada tarkkoja vastauksia. Kyselimme, esimerkiksi, mikä tällä hetkellä herättää eniten tyytymättömyyttä työläisissä, mitä he valittavat, mitä heidän mielestään pitäisi tehtaalla korjata, ja saimme toisinaan odottamattoman vastauksen: „Lakattiin antamasta juomavettä, se aiheuttaa levottomuutta, vaaditaan juomavettä”. Tai toiselta alalta: „Kappalemaksua on alennettu viidellä kopeekalla ja tuon viiden kopeekan takia on odotettavissa lakko”. Nuo „juomavesi” ja „viisikopeekaiset” olivat kaikkien huulilla ja tuottivat meille sittemmin, kun agitaatiota laajennettiin, paljon harmia. Ne, jotka vastustivat uutta metodia maanalaisessa työssä, etupäässä S. I. Radtšenko ja H. B. Krasin, väittivät, että me vaihdamme pääasian pikku-seikkoihin, vaihdamme vallankumouksellisen taistelun taisteluun juomaveden puolesta ja samalla teemme tyhjäksi sosialistisen propagandan, sillä laajaan agitaatioon siirryttyä kaikki kerho-työläisemme joutuvat tietenkin santarmien käsiin ja koko asia pysähtyy.

Emme vielä olleet toistaiseksi ratkaisseet, mihin käyttäisimme kyselyjen tietä saatua aineistoa, Vladimir Iljitš esitti uuden idean: pitää aloittaa agitaatio „laillisten” vaatimusten pohjalla. Kyselyjen kautta eri tehtaista kootut tiedot osoittivat, missä määrin ja missä suhteessa siellä rikotaan voimassa olevia lakeja. Agitaatio tuli alkaa vaatimalla voimassa olevien lakien noudattamista. Vladimir Iljitš vetosi tässä yhteydessä taktiikkaan, jota Moisejenko ja hänen toverinsa harjoittivat Orehovo-Zujevon lakossa vuonna 1885. Suurin osa kerhon jäsenistä oli selvästi taipuvainen kokeilemaan uutta taktiikkaa käytännössä. Tällaisen päätöksen määrittelemiseksi kutsuttiin koolle kokous ja siihen saatiin mukaan työläisten edustajia.

Tämä tunnettu kokous pidettiin talvella 1894—95 Troitskin kadulla, talossa № 3, jossa minä ja Vanejev asuimme. Meidän lisäksi läsnä olivat Vladimir Iljitš, N. K. Krupskaja, H. B. Krasin, Starkov, Zaporozets, Radtšenko, Jakubova, Šelgunov, Babuškin, Merkulov ja eräitä muita kerholaisia. Vladimir Iljitš alusti kysymyksen, luettiin oteita kirjasesta „Agitaatiosta”, vielä kerran kuunneltiin „vanhauskoisten” vastaväitteitä sekä todistelut uuden metodin puolesta ja sitten hyväksyttiin äänten enemmistöllä Krasinin ja Radtšenkon ääniä vastaan päätöslauselma, joka vaati siirtymään kerhoagitaatiosta, sitä kuitenkaan heikentämättä, joukkoagitaatioon pitäen pohjana joukkojen elintärkeitä vaati-

muksia. Tässä ei ollut kysymystäkään mistään liikkeen poliittisista tehtävistä tai „Työn vapautusryhmän” entisistä periaatteista luopumisesta. Edellytettiin, että liikkeen poliittinen puoli saa ilmaisunsa kerhopropagandassa ja niissä tunnuksissa, joita annetaan agitaatiolle, silloin kun liikkeen johtajat, työläiset katsovat sen sopivaksi.

Agitaatiota emme vielä kuitenkaan tarkemmin sanoen alkaneet vuoden 1895 keväällä, mutta työ siitä huolimatta laajeni. Kerhojen lukumäärä piireissä kasvoi, järjestöömme kuului jo hyvin suuri määrä sekä työläisiä että sivistyneistöä. Asetettiin kysymys liittää mahdollisuuksien mukaan kaikki ne Pietarin ryhmät, joilla oli sama suuntaus. Otettiin yhteys narodnajavoljalaisiin tarkoituksella käyttää hyväksi heidän kirjapainoaan. Sen yhteydessä, että oli päätetty aloittaa agitaatio olemassaolevien lakien noudattamisen pohjalla, Vladimir Iljitš kirjoittikin kirjasen „Selitys sakkolaista, jonka mukaan työläisiä tehtaissa sakoetaan”, ja tämän kirjasen narodnajavoljalaiset sitten painattivatkin.

Valtiopoliisi voimisti ilmeisesti meidän silmälläpitoa. Vladimir Iljitš valmisti matkaa ulkomaille, ottaakseen kiinteämmän yhteyden „Työn vapautus” ryhmään ja tehdäkseen jotain sen hyväksi, että me saisimme säännöllisemmin illegaalista yleistajuista kirjallisuutta. Pääsiäisenä luokseni Tsarskoje Seloon saapui tovereitani, ja Vladimir Iljitš tehtyään kuvauksen asiain-tilasta hahmotteli tulevan työmme suunnitelman sekä määritteli velvollisuutemme meidän kesken, siltä varalta, jos hänet vangitaisiin. Tämä kokous oli huhtikuussa. Toukokuussa hän matkusti ulkomaille.

Vladimir Iljitš palasi ulkomailta syyskuun alussa. Ja koska tiesi, että meillä oli kirjallisuuden puute, hän samoin kuin jokainen järjestön rivimies, toi mukanaan sieltä kaksipohjaisen matkalaukun, jonka pohjien väli oli ahdettu täyteen illegaalista kirjallisuutta. Matkalaukun hän toi onnellisesti perille; ehkä häntä ei pidätetty juuri tarkoituksella saada selville lisää. Myöhemmin tuo matkalaukku aiheutti meille paljon puuhaa. Sekä matkalaukku että sen sisältö oli piilotettava mitä pikimmin. Poliisin vainukoirat eksyivät sen jäljiltä.

Syksyllä, Martovin saavuttua Pietariin tapahtui lähestyminen hänen kanssaan. Martovin puolella oli kokonainen ryhmä, jolla oli hyvä yhteys rajalle, ja sitä paitsi heillä oli mimeografi, joka oli meille erinomainen keksintö ja tärkeä lentolehtisten painattamista varten. Nyt lentolehtisiä ei tarvinnut kirjoittaa käsin, vaan ne voitiin kirjoittaa kirjoituskoneella ja monistaa nopeasti ja täysin luettavassa muodossa ja kaiken lisäksi ilman hektografin keittämishommaa. Ensi koetuksen mimeografilla teimme jo marraskuussa, ja joulukuussa sillä tehtiin työtä jo täyttä päätä.

Kaikkien Pietarissa työskentelevien sosialidemokraattisten ryhmien täydellinen yhdistäminen tuli sitten Vladimir Iljitšin ideaksi, mutta sen toteuttaminen onnistui vasta hänen vangitsemisensa jälkeen suuren lakon yhteydessä. Käyttäen hyväksi uusien voimien mukaan tuloa sekä sopimusta narodnajavoljalaisien kanssa Vladimir Iljitš päätti järjestää „Rabotšeje Delo” lehden julkaisemisen. Tämän kysymyksen johdosta piti järjestömmme Radtšenkon asunnossa (Simbirskajakatu, № 12) kaksi laajennettua kokousta. Ensimmäinen niistä, niin sanottu perustuslaillinen, missä laillistutettiin yhdistyminen Martovin ryhmän kanssa ja muodostettiin keskus viidestä jäsenestä (Uljanov, Martov, Kržižanovski, Starkov, Vanejev piirien edustajina) sekä saatiin aikaan organisaatiojärjestys. Siellä myös hahmoteltiin ehdokkaat keskusryhmään, jossa oli toistaiseksi 17 jäsentä. Toinen oli toimituskokous, noin kolmea päivää ennen vangitsemista.

Tässä kokouksessa Vladimir Iljitš „Rabotšeje Delon” toimittajana luki meille kaikki ensimmäiseen numeroon tarkoitetut artikkelit. Ensimmäisessä ja ainoassa numerossa neljä kirjoitusta kuuluivat Vladimir Iljitšille: toimitus-artikkeli, joka oli sisällöltään yleispoliittinen, „Jaroslavin lakko vuonna 1895”, F. Engelsin kuolemalle omistettu kirjoitus, sekä kirjoitus Durnovon kierto-kirjeen („Mistä ajattelevat ministerimme?”) johdosta. Muutamaa päivää ennen sitä Zaporožets sai Vladimir Iljitšin vakuuttuneeksi, ettei saa antaa kirjapainoon kirjoituksia sellaisenaan, sillä ne olisi tunnettu heti Vladimir Iljitšin kirjoittamiksi ja niin hän kirjoitti ne uudelleen. Seurauksena oli, että santarmit pitivät näiden artikkelien kirjoittajana Zaporožetsia, pitivät häntä päähenkilönä ja tuomitsivat huomattavasti pitemmäksi aikaa karkotukseen. Heti kokouksen päätyttyä Vladimir Iljitš luovutti koko aineiston Vanejevälle, jonka velvollisuutena oli yhteyden pito kirjapainoon; häneltä ne löydettiin kotitarkastuksessa joulukuun 9 päivän vastaisena yönä.

Agitaatiotyö oli kuitenkin täydessä käynnissä. Putilovin tehtaan työläiset Boris Zinovjev ja Pjotr Karamyšev valikoimansa nuorisoryhmän kanssa harjoittivat agitaatiota avoimesti kaikkialla, missä vain oli mahdollista, viskelivät lentolehtisiä suoraan kaduille, työläisjoukkoihin tehtaiden porteille jne. Lentoleh-tinen koski tavallisesti jotain yksityistapausta: väärinkäytöstä, lainrikkomista, palkan alentamista ilman varoitusta ym. Paikalle saapui tehtaan tarkastaja, alettiin tutkimukset, poliisi piti kuulusteluja. Kaikki ne olivat huomiota herättäviä tapahtumia tehtaan yksitoikkoisessa elämässä, synnyttivät keskusteluja ja herättivät mielenkiintoa. Odotettiin jännityksellä lentolehtisten aiheuttaman hälinän seurauksia. Jo yksistään se seikka, että tuo tehtaan sisäiseltä, kotoiselta näyttävä väärinkäytös tai mielivaltaisuus saatettiin julkisuuteen, sai aikaan kuohuntaa.

— Nasevasti sanottu! — puhuttiin väkijoukossa, kun luettiin juuri löydettyä lentolehtistä.

Nyt sitä luettiin jo ääneen, toisin sanoen julkisesti, ja useimmiten lukijoina esiintyivät ne samat työläiset, jotka itse olivat antaneet aineiston lentolehtistä varten ja levittivät sitä.

Kerhossa ei propagandisti enää etsinyt tietoisimpia, koulunkäyneitä työläisiä, jotka olisivat kyenneet omaksumaan lisäarvo-teorian, vaan hän haki nyt vilkkaita, toimeliaita, kehittyneitä tovereita, jotka olisivat pystyneet olemaan agitaattoreina, kyenneet ottamaan selvän mielialoista, huomioimaan tärkeimmät seikat. Olimme niin kiintyneitä „agitaatioon”, ettei meillä kohta jäänyt aikaa kerhotyöhön, sitäkin suuremmalla syyllä, että poliisi alkoi meitä seurata yhä sitkeämmin.

Hartaana pyrkimyksenämme oli tuoda joukkoliikkeeseen tietoin poliittinen aate, aate taistelusta itsevaltiuden kukistamiseksi, taistelusta poliittisen vapauden puolesta. Mutta kun pelkäsimme ottavamme ennenaikaisen ja taktillisesti väärän askeleen, niin se vei meidät tahtomattamme „ekonomismiin”, mikä sitten parin kolmen vuoden kuluttua puhkesikin kukkaansa „Rabotšaja Myslissä”.

Kaikissa julkaisemissamme vuoden 1896 lentolehtisissä ja julistuksissa voidaan huomata tuo „perässälaahustamisen aines”, taipuvaisuus olla liikkeen palvelijana, mutta ei johtaa sitä. Tämä on selitettävissä sillä, ettemme olleet riittävän valveutuneita teoreettisesti täyttämään sitä tärkeää tehtävää — liikkeen johtajan tehtävää, mikä meille lankesi Vladimir Iljitšin vangitsemisen jälkeen.

Mieleeni muistuu vielä, miten tutustumisemme alkuaikoina epätoivon kalvaessa mieltäni menin Vladimir Iljitšin luo ja miten hän rohkaisi minua:

— Saatte nähdä, miten pian meistä kasvaa todellinen puolue. Vallankumous koittaa, ja me tulemme astumaan näyttämölle kommunistisena puolueena, joka on valmis täyttämään tehtävänsä.

